

PRIMÁRNA ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

PhDr. Zuzana Gavalierova PULSE medicine, s.r.o.,

Ambulancia všeobecného lekára pre dospelých, Mierová 1 059 21 Svit a Trojičné námestie,
059 38 Šuňava.

gavalierova.z@gmail.com

Zákonné ustanovenia Slovenskej republiky stanovujú právo na dostupnosť zdravotnej starostlivosti. V systéme poskytovania zdravotnej starostlivosti Slovenskej republiky je zakomponovaná primárna, sekundárna a následná starostlivosť.

Primárna zdravotná starostlivosť je definovaná ako „základná ambulantná preventívna a liečebná starostlivosť vrátane sprostredkovania ďalšej odbornej, ambulantnej a ústavnej starostlivosti, návštevnej služby, lekárskej služby prvej pomoci a rýchlej zdravotnej pomoci. Poskytujú ju praktickí lekári pre dospelých, praktickí lekári pre deti a dorast, dorastoví lekári, gynekológovia, stomatológovia a príslušní strední zdravotnícki pracovníci“ (Zákon NR SR č. 303/1998, §18, ods. 1).

Primárna zdravotná starostlivosť je pojem, ktorý sa skloňuje vo svete čím ďalej častejšie. Na základe zákona má každý občan právo na poskytnutie zdravotnej starostlivosti. Ambulancie všeobecného lekára boli v minulosti pomenované ako obvodná zdravotná starostlivosť, ktorú v našich podmienkach poskytuje všeobecný lekár pre dospelých.

„Všeobecnú ambulantnú starostlivosť poskytuje poskytovateľom určený lekár (ďalej len "všeobecný lekár") a poskytovateľom určená sestra s príslušnou odbornou spôsobilosťou“ (Zákon NR SR č. 576/2004 Z. z § 8, ods. 2).

Jednou z jej úloh je aj ochrana zdravia a jeho podpora, ktorú poskytujú lekári a sestry so zameraním na pacienta ako subjekt svojho záujmu. Na to, aby sa sestra mohla podieľať na úlohách, musí spĺňať určité kritériá kvalifikácie na výkon povolania.

Podľa NV SR č. 324/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa NV SR č. 742/2004 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania je v čl. 1, ods. 10 písané: „Na výkon samostatnej zdravotníckej praxe sestry v ambulancii všeobecnej zdravotnej starostlivosti o dospelých podľa osobitného predpisu alebo v ambulancii všeobecnej zdravotnej starostlivosti o deti a dorast je potrebné, aby sestra okrem odbornej spôsobilosti na výkon odborných pracovných činností získala aj najmenej päťročnú odbornú zdravotnícku prax.“

Z kvalifikácie sestry majú prospech pacienti, ale aj medicína ako celok. Nevyhnutným predpokladom skvalitňovania zdravotnej starostlivosti v liečebno-preventívnom procese, je sústavné vzdelávanie lekára a sestry, aby mohli vykonávať úlohy, ktoré sú im kladené na vysokej odbornej úrovni.

Ošetrojúci zdravotnícky personál v ambulancii všeobecného lekára pozostáva z lekára a sestry, ktorí okrem medicínskych intervencií, zasahujú mnohokrát aj sociálne-psychologicky. Pri realizácii a implementácii najnovších poznatkov medicínskej a ošetrovateľskej vedy využívajú rôzne metódy, čo si vyžaduje vedecko-výskumnú základňu. Tú získavajú publikáciami rôznych prác, ktoré sú zamerané na starostlivosť a človeka ako bio-psycho-sociálnu bytosť, čím jej kvalita stúpa a u pacientov vzbudzuje rešpekt a dôveru pred zdravotníckym povolaním. Vedecko-výskumné práce sú dôležité pri podpore a ochrane zdravia, medzi ktoré patrí aj vyhľadávanie nádorových ochorení.

Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti na ambulanciách všeobecného lekára je dôležitá aj spokojnosť a dôvera pacienta voči ošetrojúcemu personálu, pretože nám vkladá do rúk to najcennejšie čo má, svoje zdravie. Od zdravia človeka závisí aj kvalita jeho života.

Vzťah medzi zdravím a kvalitou života definoval Křivohlavý (2003, s. 38-40) takto: *„Zdravie je celkový (telesný, psychický, sociálny a duchovný) stav človeka, ktorý mu umožňuje dosahovať optimálnu kvalitu života a nie je prekážkou obdobnému snaženiu druhých ľudí“*.

ÚLOHY SESTRY

Úlohy sestry v primárnej zdravotnej starostlivosti sú zaiste rozdielne, ako úlohy sestry pri lôžku v ústavnej starostlivosti. Z toho vyplýva náplň a spôsob jej práce.

„Úloha sestry sa mení podľa toho, ako si to situácia vyžaduje“ (Kozierová, 2004, s.112).

Jej doménou však ostáva preventívna starostlivosť formou preventívnych prehliadok ako zdravotno-výchovné pôsobenie. Sestra ako zástupca najpočetnejšej skupiny zdravotníckych pracovníkov má ísť svojim správaním sa a životným štýlom pre pacientov príkladom, aby ju vnímali ako vzor.

„Jednými z hlavných úloh ošetrovateľstva je podporovať rodinu a komunitu k aktívnej účasti v starostlivosti o vlastné zdravie, vykonávať prevenciu ochorení a znižovať negatívny vplyv ochorení na zdravotný stav obyvateľstva“ (Konceptia odboru ošetrovateľstva, 2006).

Skutočnosť, že sa edukačná práca sestry v ambulancii všeobecného lekára radí medzi časovo náročnejšie výkony, nabáda sestru na lepší manažment svojej práce a neustále zdokonaľovanie sa v tejto problematike. Tá prebieha nielen samostatným štúdiom, informáciami od lekára, ale aj formou odborných seminárov a konferencií. Zdravotníctvo je totiž profesia, kde sa musíme vzdelávať celoživotne.

Pracovná činnosť sestry v ambulancii všeobecného lekára má nasledujúce špecifiká:

- kontakt s pacientom v dlhšom časovom horizonte, čo sestre dáva možnosť pozorovať zmeny na pacientoch z dlhodobého hľadiska,
- vznik interpersonálnych vzťahov,
- sestra pozná povahové a osobnostné danosti pacienta, pozná jeho hodnoty vierovyznania, sociálne podmienky,
- má možnosť spätnej väzby s pacientmi pri preventívnych programoch,
- svojim dlhodobým pôsobením disponuje empatiou a dôverou pacienta,
- poskytuje ošetrovateľskú starostlivosť v prirodzenom domácom prostredí pacienta,
- sestra môže poskytovať u pacientov ťažko chorých a imobilných aj domácu rehabilitáciu,
- preventívna zdravotná starostlivosť a edukačná činnosť,
- možnosť o aktívne zapájanie pacientov do preventívnych programov.

Práve edukačná činnosť pri preventívnych prehliadkach má prebiehať v štandardizovaných postupoch a spôsoboch.

Na 3. medzinárodnej konferencii Sestry a európske stratégie zdravia v 21. storočí mala prednášku MUDr. Irena Belohorská, poslankyňa Európskeho parlamentu, ktorá odporúčala: *„úloha sestry v komplexnej starostlivosti o onkologického pacienta musí prejsť transformáciou v súlade s trendmi dnešnej doby a odporúčaní, ako aj najlepšej sesterskej praxe v zahraničí, zainteresovať do programu sesterské organizácie; v rámci onkologického programu zvýšiť informovanosť obyvateľstva o onkologických ochoreniach“* (Belohorcová, 2009, s. 9).

Použitá literatúra

BADALÍK, L. *Vademecum medici*. Martin : Osveta, 1998. 1824 s. ISBN 80-88824-40-0.

BELOHORCOVÁ, I. Slovenské zdravotníctvo vo vzťahu k EÚ, In *Zdravotnícke noviny*, ISSN 1335-4477, 2009, s.9.

KOZIEROVÁ, B. et al. *Ošetrovateľstvo 1,2*. 2.slovenské vydanie Martin : Vydavateľstvo Osveta. 2004, 1474 s. ISBN 80-217-0528-0-

Vyhláška 364/2005 z. 2. Júna 2005 ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a v spolupráci s lekárom.

Vyhláška č. 306/2005 z. 30. Júna 2005 ktorou sa ustanovuje zoznam sesterských diagnóz.

Zákon č. 324/2006 z 23. Mája 2006 o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania.

Zákon č. 311/2002 zo 16. Mája 2002 o povolání sestry, o povolání pôrodnej asistentky, o Slovenskej komore sestier a pôrodných asistentiek a o zmene a doplnení zákona Slovenskej Národnej rady č. 141/992 Zb. o Slovenskej komore stredných zdravotníckych pracovníkov a o Slovenskej komore zubných technikov.

Zákon č.457/2002 z. 9. Júla 2002 , ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.